

in naših ljudeh. Kljub temu pa daje knjiga videz torza, saj nazadnje skoraj do kraja pozabi na Belo krajino in se sklene z dolgočasnimi moralnimi nauki, ki nam jih deli v štirinajstih poglavjih Pavle Prelešan, iz njih pa nam žuga s prstom pogosto sam — profesor Trdina, ta »starokopitni šolmašter«, kot ga je pri vsem spoštovanju do njegovega literarnega dela imenoval Ivan Cankar. Res veljajo te besede bolj in predvsem za Trdinove memoarske spise poznejših let, na nekaterih mestih pa kazi ta črta tudi sicer tako lepo delo kot je »Sprehod v Belo krajino«.

Veliko več pa je v njem kajpada plemenitejših vrednot, med katerimi gotovo niso najmanj pomembne: odkritosrčnost, vera v človeka, prelep jezik in humor. In v celoti je uspelo Trdini tudi to, kar si je v svojem delu in v tej knjigi še posebej želel uveljaviti in kar je na nekem mestu prav v tej knjigi izpovedal: »Zanima me skoraj edinole ljudski značaj.«

D. Moravec

ROBERT NEUBAUER, CEYLON

Pri Mladinski knjigi je v seriji Globus, zbirki potopisov, monografij, dnevnikov in življenjepisov slavnih raziskovalcev, izšlo delo o otoku Ceylonu.* Avtor lepo opremljene knjige je slovenski zdravnik, univerzitetni profesor v Ljubljani, dr. Robert Neubauer. Kot član Svetovne zdravstvene organizacije (SZO) je dr. Neubauer poldrugo leto bival na Ceylonu in pomagal zatirati tuberkulozo. Svoje potovanje iz Evrope preko Egipta in Indije do Ceylona, predvsem pa bivanje na otoku, je opisal v pričujoči knjigi, katere namen je označil takole: »Za človeka, našega človeka bi rad pisal o človeku s Ceylona, o teh čudovito gibčnih, rjavopoltnih ljudeh, o njihovem življenju, njihovih navadah, mukah in težavah — vsega tega je tudi v »raju« dosti — o njihovem veselju, ljubezni, rojstvu in smrti.«

Tu nakazani topli humanizem, velika ljubezen do slehernega človeškega bitja, pa naj pripada tej ali oni »rasi«, je vodilni motiv celotne knjige. Toliko pristrčnosti, dobrohotnosti in iskrene skromnosti je v teh vrsticah in med njimi, da je človek kar zavzet.

Delo je zasnovano v obliki potopisa, vendar spričo temeljitega poznavanja otoškega življenja prehaja v monografijo o Ceylonu. Preprečevanje tuberkuloze, pri katerem je avtor sodeloval, je tako zvezano s socialnim in gospodarskim življenjem ljudstva, da je vanj lahko kar najgloblje prodrli.

Ceylon je otok v Indijskem oceanu, »podoben biseru na ogrlici matere Indije, solzi, ki je kanila iz njenega očesa, ali — bolj prozaično — hruški (požrešnim Nizozemcem se je zdel podoben celo prekajeni šunki)«. V domačem jeziku se otok imenuje Lanka, Mavri govorijo o njem kot o »otoku lepote« in Kitajci o »otoku draguljev«. Velik je za četrtno Jugoslavije in ima skoraj polovico prebivalcev naše države. Podnebje je tropsko in zelo vlažno.

Zaradi naravnega bogastva (cimet, poper, čaj, kava, kokosova palma, sloni, dragi kamni) so se evropske države v dobi kapitalistične in imperialistične konkurence teple za Ceylon. Portugalci, Nizozemci, Francozi, Danci in

* Robert Neubauer, Ceylon. Mladinska knjiga. Ljubljana 1957.

Angleži so hiteli na Lanko, da bi si pridobili čimveč bogastva, sužnjev in blaga. Okupatorji so pohodili herojsko zgodovino in slovite dinastije kraljev »raja na zemlji«. Skozi stoletja je moral Ceylonec služiti belemu »gentlemanu v hlačah«. Leta 1948 dobi otok administrativno in politično neodvisnost in postane član »Britanske družine narodov«. Danes je Azija in z njo Ceylon v središču zanimanja vsega sveta. Prebujajo se moči, ki jih je kolonizatorski Zahod stoletja tiščal k tlom, ljudje hočejo novega, človeka dostojnega življenja.

Večina ljudi na Ceylonu pripada »levjemu plemenu«, Singalcem, ki se ponajbolj z dva tisočletno kulturo, zapisano na listih »ola« (posušen palmov list) in ohranjeno v mogočnih religioznih hramih (dagobe, pagode). Singalski jezik je še danes najvažnejši jezik na otoku; pripada potomcem sanskrta. Tamili so staroselci, zaposleni v uradniških in prostih poklicih, in prišleki. Te so različni agentje pripeljali kakor blago na ceylonske plantaže čaja iz prenaseljene Indije. Vedi so potomci prvotnih prebivalcev otoka. Iz leta v leto jih je manj, danes jih cenijo na tri tisoč. Vedi imajo na Lanki podoben položaj kakor ameriški Indijanci v svojih rezervatih. Poleg teh domačih prebivalcev žive na Ceylonu še Mavri, potomci Arabcev iz severne Afrike, ki so predvsem trgovci. Burgerji so mešanci singalsko-nizozemske krvi, kasneje postane ta izraz oznaka za križanca med domačini in Evropejci sploh. Zlasti v Kolombu je precej Afgancev, visokih in močnih ljudi, ki so oboroženi s palico, oblečeni v široke, ob gležnjih zvezane hlače in s turbanom na glavi. To so zloglasni posojevalci denarja. Skoraj vsi Ceylonci so namreč zadolženi. Na otoku živi tudi precej Kitajcev, ki so trgovci, restavraterji in zobni tehniki. Evropejcev je na Ceylonu čedalje manj.

Velika večina prebivalcev Lanke je budistične vere. Druga najmočnejša religija je hinduizem. Slede kristjani z mnogimi sektami (rimski katoliki, anglikanci, metodisti, luteranci) in muslimani.

Kakor za vso Indijo je tudi za Ceylon značilen kastni sestav družbe. Na otoku zasledimo nič manj kot petindvajset glavnih kast s številnimi podkastami. Na najvišji lestvi tega sistema so poljedelci; njihovim podkastam pripadajo dvorni uslužbenci. Drugi na lestvici so ribiči, tretji lupilci cimeta in tako dalje. Nevajeno oko ne opazi kastnega sestava ceylonske družbe. Nekdo mora človeka opozoriti na drobne, skoraj neopazne razlike v vedenju in noši pripadnikov posameznih kast.

Socialno življenje Lanke je še močno patriarhalno, čeprav skuša z naglico ujeti korak sodobnosti. Ceylonske šole so že polne deklet (ustava iz 1946 določa žensko enakopravnost), v družinskem krogu pa je Ceylonka še vedno skromen in suženjsko ponižen tip azijske žene, ki kar naprej rodi otroke. Poroke sklepajo starši. Pri izbiri je važen horoskop. Tamilska žena velja za jalovo, dokler ne rodi sina. Tamili so namreč hinduji in verujejo v poseben pekel, kamor pridejo po smrti poročeni možje brez moških potomcev. Če Tamilu žena ne rodi sina, si vzame priležnico, čeprav sicer bigamija ni v navadi. Poliandrija je še precej običajna med singalskimi kmeti: izmed več bratov se poroči najstarejši, vsi ostali so še naprej v hiši in žena najstarejšega je žena vsem. Poroka je na Ceylonu zamotana in potratna ceremonija in le najbogatejši lahko izvedejo vse obrede. Vaške hiše so narejene iz zbitega blata. Značilna zanje je nekaka odprta veranda, kjer zaradi vročega podnebja ljudje prebijejo največ časa. Moškim na verandi servira gospo-

dinja za večerjo riž na bananinem listu, sama pa je kasneje v notranjosti. Silno je razširjeno uživanje betela, mamila, ki je v tropskem področju to, kar pri nas tobak. Košček oreha areka, tobak in apno zavijejo v list betela in to žvečijo. Izpljunek je krvavordeč. Zvečenje betela ima za posledico razpadlo zobovje. Ceylonska kmečka hiša je skoraj brez opreme, ne samo zaradi revščine, ampak tudi zato, ker ne utegnejo kar naprej zračiti in čistiti predmetov, ki zaradi vlažnega podnebja hitro plesnijo in rjavijo. Ceylonec spi na pletenjači, položeni v smeri vzhod—zahod. Moški so oblečeni v ženskim krilom podobne saronge in večinoma bos. Pri delu nosijo samo zaščitni pas in slamnik na glavi. Ženske nosijo preproste sarije.

V glavnih potezah smo skušali predstaviti ljudi in življenje na Lanki, predvsem njenega »malega človeka«, povprečnega prebivalca Ceylona. Avtor je to življenje nadrobno in vestno opisal, saj mu je bil to glavni namen knjige, čeprav ne edini. Obsežni in izvorni so tudi opisi srečanja z Indijo (Karači, Delhi) in glavnim mestom Ceylona, potovanja po otoku, doživetja spomenikov stare kulture in množičnih religioznih slavij. Otoškemu gospodarstvu je posvečena cela razprava, ki preprosto, s prizadetostjo in veliko natančnostjo hkrati govori o teh problemih. Tak način pisanja označuje celo knjigo: izvajanja so neposredna, polna neposrednih vtisov in opisov, a temelje na podrobnem študiju razmer, kar med drugim dokazuje tudi priložena statistika.

Danica Zupančič